

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VII. Satisfit Casuisticis argutiis in contrarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

reverà deferat, intra se addendo, *ex quo debeat* *ur veltigal.*

81 Collige 6°. reum à Judice non legitime interrogatum de crimine quod commisit, jurare non posse, quod non commiserit, intra se subintelligendo, *scilicet ut teneat tibi dicere.* Nec testem, contra juris ordinem interrogatum de delicto, cujus habet scientiam, absque perjurio jurare posse, se nescire, sub eadem mentali restrictione. Et idem de alijs ejusmodi casibus. Tamen enim Casuista non pauci contra sentiant: præ illis colenda & diligenda est veritas, nec audiendi, qui divinam illius lucem opinionum suarum tenebris obnubilare nituntur; sed illis præferenda divina oracula, Sanctorumque traditio, alataque rationes validissimæ in contrarium. Neque enim responsiones illæ, etiam in circumstantiis illis, id exterius significant, quod Casuista illi præterdunt, neque ullus Sanctorum veterumve Doctorum sic eas intellexit.

CAPUT VII.

Satisfit Casuisticis argutiis in contrarium.

82 Objicies 1°. exempla Scripturæ: siquidem Jacob Genes. 27. dixit: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, mente subintelligendo, quoad jus acquisitum per emptionem primogenituræ ipsius. Imò Christus ipse Marci 13. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in celo, neque Filius, nisi Pater*, id mente intelligendo de scientia revelabili. Joannis quoque 7. *Ego non ascendam ad diem festum hunc*, subintelligendo vobiscum; vel non ascendam manifestè, uti hætenus; clam enim ascendit.

Respondeo 1°. factum Jacob non posse Adversariis servire: quia si secundum verborum corticem intelligatur, patrem decipere voluit; quod illicitum ipsi fatentur. 2°. nec Jacob, nec Christum restrictione mentali usum, sed Jacob Prophetam, Isaac Prophetam, propheticè ac mysticè locutum, prout statim propheticè & mysticè Isaac intellexisse, patet ex contextu. Enimverò pudor est quod mentalium restrictionum patroni res tam sublimes, Deo Authore divinitus gestas (de quibus Augustinus, l. 16. de Civit. Dei c. 37. exclamatur: *O res gestas, sed propheticè gestas! in terra, sed calvis! per homines, sed divinitus!*) ad consuetum morem & intellectum rerum humanitatis gestarum intelligi velint. Significationis verborum hominis Deus est Dominus, longè potiori ratione, quam Rex valoris monetarum, quem modò elevat, modò deprimit, prout bono Statu expedire judicaverit. Hæc itaque ratione Deus, humana verba à vulgari sensu & usu suo elevavit ad sensum mysticum, prorsusque divinum, sicque facta & verba Jacob elevavit ad significandum, quòd natu major, populus scilicet Judæorum, serviret minori, populo scilicet Gentium, quòdque electis reprobi servirent,

& divinis in promissionibus, seu præordinationibus, prælati essent. Hoc est quod Rebecca interius docuit Spiritus sanctus. Et idè, cum diceret ei Jacob, timere se ne pater putaret voluisse se illudere ei, induceretque super se maledictionem, loco benedictionis; intrepidè respondit: *In me sit ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam.* Nec certè deceptum se fuisse conquestus est Isaac post datam benedictionem Jacob; imò confessim revelato sibi intus in corde magno Sacramento, devitat indignationem, confirmat benedictionem. *Quis non hic maledictionem potius expectaret iram, si hæc non superna inspiratione, sed terreno more gererentur?* inquit Augustinus ibidem. Jacob itaque patrem mentali restrictione fraudulenter non decepit; quinimò, *iste dolus, si dolus, Jacob, ne fraudulentus putaretur, & non magna rei mysterium quæretur, superius prædixit Scriptura:* "Et erat Esau sciens venari, agrestis, Jacob autem homo simplex, habitans domum." Nihil proinde per duplicitatem fecit, Christus verò, ut Magister & Propheta, missus ad docendum discipulos, de die judicii interrogatus ab ipsis: respondit in ea qualitate ea se solùm scire, quæ Pater voluit ut ipsis nota faceret, & pro quibus edocendis ad ipsos missus fuerat. Et hoc modo Marci 13, dixit se diem illum non scire: quia non erat ipsorum scire tempora, & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, prout ipsis dixisse fertur Actor. 1. Ita proinde subintellectio merè interna non fuit, sed externè perceptibilis ex circumstantiis personæ loquentis, simul & personarum interrogantium. Quomodò etiam Joannis 7. Christus rogabatur, ut manifestè ascenderet cum discipulis suis, prout ascendere solitus erat; rogabatur enim ut se suæque opera ibi manifestaret: attentus proinde circumstantiis illis externis, responsio ipsius interrogationi congrua fuit. Et reverà non ascendit sic, sed quasi in occulto; nec ibi tunc miracula fecit, quia ea ibi faciendi tempus nondum advenerat. Illud tamen addiderim, 83 in Bibliis Sixtinis non legi, *Ego non ascendam;* sed, *Non ascendo ad diem festum istum.* Et reverà textus Græcus sic habet: *Ego nondum ascendo, ut notat Jansenius Gand. in sua Concordia c. 73. testaturque Erasmus (apud ipsum) visa à se exemplaria antiqua, quæ pro non habent nondum.* Quod verissimum fuit: nondum enim ascendit, cum discipuli ascenderunt; sed alterà die postquam discipuli ascenderant, Augustinus autem observat, Christum dixisse: *Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendo ad diem festum istum*, ut sensus sit: Vos ascendite ad primum diem festi Scenopægiæ (quod per septem dies durabat) ego autem non ascendo ad primum illum diem, cæteris celebriorem; sed ad alium, v. g. secundum diem ejusdem festivitatis, uti reverà ascendit.

Pro solutione aliorum ejusmodi sacrorum 84

textuum sapienter monet Clerus Gallicanus, in censura anni 1700. mysticè, propheticè, parabolicè, sive æconomicè ad insinuandam alius veritatem dicta, vel tacita, cum vulgari- bus gestis non esse confundenda; vulgariter proinde non esse intelligenda; sed sensu à Spiritu sancto intento, ex circumstantiis colligendo.

85 Objicies 2°. juramenti significatio accipienda est juxta intentionem proferentis: utpote quæ verum facit id quod jurat, juxta id quod dicitur can. humane aures 22. q. 5. *Humana aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant; divina verò judicia, talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur... Non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni.* Subdit Gratianus, inde patere, quòd Deus non accipit sic juramentum, sicut ille cui juratur, sed potius sicut qui jurat, intelligit.

Respondeo ita esse quando aliquis absque dolo, bonâ fide jurat: tunc enim licet verba ab hominibus accipiantur, prout foris sonant; Deus illa audit, prout simplici corde proferuntur. Verùm ubi dolus intervenit ex parte proferentis, verba ipsius à Deo non audiuntur secundùm intentionem ipsius, alienam à communi significatione; sed secundùm sanum, id est communem sensum ejus cui juratur, prout constat ex Scriptura, Patribus, & rationibus suprâ allatis, docetque S. Thomas q. 89. a. 7. ad 4. *Quando non est eadem jurantis intentio, & ejus cui jurat, si hoc procedat ex dolo jurantis, debes juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum prestatur.* Et hoc est, quod can. quâcumque arte ibidem ex Isidoro dicitur: *Quâcumque arte verborum quisque juret; Deus tamen, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.*

86 Objicies 3°. multa nobis & proximis incommoda sequerentur, si deberemus semper candidè & sincerè aperire totum quod scimus, nec possemus subinde ex causa aliquid mente retinere. Tunc enim intolerabilis fieret humana conversatio, si v.g. nobiles mulieres, quibus adversa quandoque valetudo, vel negotia, seu alia impedimenta non semper permittunt recipere personas quæ ad ipsas veniunt, sive honestæ visitationis, sive importunæ petitionis gratiâ, famulis præcipere non possent, ut dicerent se domo exiisse, intelligendo manè, vel hesternâ die, licet verâ domi sint.

Respondeo 1°. quòd longè plura, & absque comparatione graviora toti humano generi incommoda sequerentur, si restrictionum purè mentalium usus permetteretur. 2°. ex universali earum prohibitione nulla sequi vera incommoda, quæ ab homine Christiano christianæ sinceritati, simplicitati, veracitati & honestati non sint postponenda. Nec verum esse incommodum illud, quod nobiles illæ mulieres allegant; imò inanem esse præ-

textum. Si enim verâ impedita sint, vel non rectè valentes, id significari jubeant adveni- bus; si impedita non sint, visitationes, etiam onerosas, potius recipiant, quàm mentiantur, famulivè mendacium impent. Hoc est enim contra honestatem & societatem, ex qua homo debet alteri veritatis manifestationem, ut Augustinus dicit l. contra mendac. c. 18. Et quia homo est animal sociale, naturaliter debet alteri id sine quo societas servari non potest, sinceram utique veritatis manifestationem, ut dicit S. Thomas q. 109. a. 3. Alienæ proinde sunt à christiana honestate & societate, quæ restrictionum attem famulis impertant, tot mendaciorum reæ, quor à suis domesticis proferuntur.

Instabis, gravissimum incommodum esset, Confessario interrogato de crimine in Confessione audito, si respondere non posset, se nihil scire; item reo illegitimè interrogato à Judice, si respondere non posset, se crimen non fecisse, quod fecit, &c.

Respondeo 1°. de quocumque sermo sit, graviora ipsi contingere non posse incommoda, quàm sit illud ex Augustino suprâ telatum, de morte patris ægrotantis, & damnatione æternâ hominis non baptizati, ad quæ vitanda Augustinus non censuit licitum mentiri, nec mentali restrictione uti. 2°. de Confessario satis dictum est suprâ num. 78. reum autem, licet illegitimè interrogatum, dicere non posse se non fecisse: quia scienter, adedque mendaciter diceret & juraret falsum. Neque enim verum est quòd circumstantia illegitimæ interrogationis denotet sensum illum, quem Casuista præterdunt, quòd non fecerit sic ut Judici illegitimè interroganti crimen illud fateri teneatur: siquidem ad hoc significandum, etiam in circumstantiis illis, voces illæ non sunt institutæ. Respondeat ergo potius, se non teneri ad respondendum. Quid est enim in eo tergiversandum, si hoc calu- stica illa responsio significet?

Objicies 4°. nimis dura & difficilis est doctrina illa nostra.

Respondeo duram & difficilem non esse diligentibus veritatem, quæ Deus est, sed se ipsos magis quàm veritatem amantibus. Imò, teste Gregorio p. 3. Pastoral. c. 12. *nihil ad dicendum veritate facilis. Nam dum fallaciam suam homines tueri conantur, duro labore fatigantur. Hinc namque scriptum est: "Labor laborum ipsorum operiet eos..." Hinc per Hieremiam dicitur: "Docuerunt linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt; ac si aperte diceretur: Qui amici veritatis esse sine labore poterant, ut peccent, laborant: cumque vivere simpliciter renuntiant, laboribus exigunt ut moriantur. Nam plerumque in culpa deprehensi, dum quales sint cognoscunt, sese sub fallacia velamen abscondunt. Idem ante Gregorium dixerat Augustinus in Pl. 139. Laborant homines loqui mendacium, nam veritatem*

tem tota facilitate loquerentur. Ille enim laborat, qui fingit quod dicit. Num qui verum vult dicere, non laborat. *Ipsa enim veritas sine labore loquitur.* De homine ergo hoc Psalmista dixit Deo: *Mis proteget umbraculum tuum. Ipsos cogit mendacium ipsorum. Sed ipsum mendacium ipsorum, labor est laborum ipsorum.* Ecce parituri iniustitiam, & peperit iniquitatem. In omni enim opere malo, labor est, & omne opus malum cogitatum, mendacium ducem habet: non enim est veritas, nisi in opere bono. Et propterea quia omnes laborant in mendacio, veritas quid clamavit: "Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos." *Ista est vox clamans ad laborantes in alio Psalmo: "Fili hominum, usquequod gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Aperite autem alio loco labor est in mendacio: Docuerunt linguas suas loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.*

89 Objicies 5°. nemo tenetur alteri totam mentem suam manifestare, sed partem aliquando potest celare: quia veritatem aliquando licet celare.

Respondeo ita esse, dummodo nihil dicatur falsum, nec ullum proferatur mendacium, uti proferatur in casu de quo disputamus. Veritatem ergo licet aliquando celare, dum id necessarium, vel utile est, vel ad malum aliqui imminens avertendum, vel ad bonum procurandum: quomodo Abraham, interrogatus de Sara, dixit, *foror mea est, sed celavit esse uxorem, atque ita aliquid veri tacuit, non falsè aliquid dixit, ait Augustinus lib. contra mendac. c. 10.* Quod si veritatem celando mors tibi vel alteri certo imminet, nec evitari queat nisi restrictione mentali, equidem non licet ea uti. Tunc proinde faciat... homo, etiam pro temporali hominum salute, quod potest: cum autem ad hunc articulum venimus fuerit, ut tali saluti consulere nisi peccando non possit, jam se existimet non habere quid faciat, quando id reliquum esse perspexerit, quod non rectè faciat. Ibidem c. 17.

90 Objicies 6°. ad mendacium requiritur voluntas loquendi falsum; hoc autem non vult, qui, licet exteriùs proferat sermonem falsum, interiùs eum determinat ad sensum verum.

Respondeo, ad mendacium sufficere voluntatem interpretativam loquendi falsum; hanc verò habet quisquis edere vult sermonem, quem scit difformem rei, ex communi hominum institutione per eam significatas, quam institutionem suã mutare non potest mentali restrictione.

91 Objicies 7°. potest quis secum proferre sermonem partim vocalem, partim mentalem, absque mendacio, etiam si sermo vocalis, seorsim à mentali, foret falsus. Similiter ergo potest alteri loqui.

Nego consequentiam: dum enim sibi quis loquitur, principales partes habet locutio in-

terior, quam optimè intelligit, sed dum alteri loquitur, principales partes habet locutio exterior, utpote quæ principalem habet rationem signi, in ordine ad alterum; non verò locutio interior, quam intelligere non potest, nisi inspector cordium.

Objicies 8°. qui dicit v. g. non occidi, 92 confessum interiùs addendo, *hodie*, non dicit falsum, antequam addiderit: quia oratio ipsius non est plena, sed quasi suspensa ab intentione aliquid ei addendi. Ergo oratio exterior restricta mentaliter non est falsa, eò quòd plena significatio ipsius pendear ab additione interna.

Nego antecedens: quia in humana locutione unius ad alterum, ex locutione vocali, & interna illa additione, non fit unum totale signum, sicut ex pluribus vocibus externis fit unum totale signum vocale. Quia interna additio, utpote soli addenti nota, non aliis, respectu aliorum esse non potest signum sensus ab addente intenti; idè quæ locutio externa ipsius, non obstante interna illa additione, omnium sensu reputatur falsa. Etiam verò quis non apprehendit, eum qui vocaliter dicit: *Deus non est, dicere falsum, licet interiùs addat, brutum, lapis, &c.* Eiusmodi ergo compositio ex vocibus externis & internis reprobanda est, velut lingua dolosa aliud in corde gestantis, aliud ore promentis. Et hoc est quod Concilium Trosteanum c. 9. Conciliorum Labbæi docet his verbis: *Omne mendacium genus summopere fuge. Omne enim quod à veritate discordat, iniquitas est. Esto in verbo verax, neminem mentiendo fallas. Non aliud loquaris, & aliud facias; non aliud dicas, & aliud animo teneas. Nos autem fugientes à patre mendacii, curramus ad Patrem veritatis, & loquamur veritatem ex corde & ore cum proximis nostris, ut mereamur participes inveniri Veritatis eterne.* Audi etiam meretur hic Cardinalis Bona Manuduct. c. 25. ubi dicit: *In omni sermone, gestu, & scriptura, aliisque signis externis, veritas sit. Non deceat Christianum hominem labium mendax. Muliebri vitium & plebeium est, aliud pectore claudere, aliud ore proferre. Vir generosus res simpliciter enuntiat, prout sunt; non exagerrat, non amplificat, non decipit, non simulat, verborum involucre devitat. Simplicia verba veritas simplex amat. Qui verò mentitur, aut fallit, rem duplici sermone obscurat, ut lateat. Odio lucem, qui male loquitur, sicut qui male agit. Cave itaque, ne, ut vestium, sic sententias habeas, aliam domesticam, aliam forensam; ne in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur. Ab hoc vitio abhorret ipsa natura.*

CAPUT VIII.

Iusta de causa licitum est juramentum ab infideli exigere, vel suscipere, quem scis juratum per falsos deos.

Ita S. Thomas q. 88. a. 4. ad 4. & ex parte saltem S. Augustinus epist. 47. aliàs 92